

planta' (objecte adequat com a bastó). Ni tampoc que pugui haver-hi algun contacte indirecte amb la família del ll. *baculum*, *bacillum*, gr. *βακτηριον* i algun altre mot de les llengües indoeuropees.³ Però pel que fa a l'enllaç amb *battuere* podem fer valer també el paral·lisme de l'anomenat *burdu-basta* amb diversos noms propis antics pertanyents a l'àrea cèltica: *BASTONIA-CUM* (al. *Bastenach*, fr. *Bastogne*, Holder I, 138, en el Luxemburg belga), *Basto-gaunini* en una inscripció d'Egara (CIL II, 6144). Si *BATTUERE* resulta d'alguna derivació de l'arrel *ΒΗΑΤ-* 'pegar' (Pok., IEW, 111) o de *ΒΗΙΟΥΟ-* 'luita' (ib., 114.10) amb *-TO-*, tinguem en compte que en altres formes cèltiques les combinacions *T + T* i *D + T* evolucionen en *-ST-*. I resten altres possibilitats obertes dins aquest ordre de fets.¹⁵

Observem, de tota manera, que el bretó *baz* (*bab*) 'bastó' no ve directament del cèltic antic, car segons Ped., *VglGr. d. K. Spr.* I, 235, resulta d'una evolució fonètica de *BATTUERE* manllevat del llatí vulgar, per més que aquest pugui per la seva banda venir del cèltic. La idea del celtisme ja fou defensada per Gamillscheg, *EWFS*, *bâton*.

DERIV.: *Bastonada* [tercer quart S. XIV, *Crònica de Pere III*], en cast.-lleonès s'usà ja a mj. S. XIII (*L. de Alex.*, 405, mentre que el cast. propi el reemplaçà per *bastonazo*). *Bastonejar* [S. XIV, *DAG.*; doc. mall. de 1458]; *bastonejador*, *bastonejament*. *Bastonat*. *Bastoner* [1585, *AlcM*]; *bastonera*. *Bastonet*.

¹ Allà on el ms. bàsic de les *Vides Ross.*, P, porta «el ferien ab *bastons*» (170v1), el ms. B, que és també rossellonès i no gaire menys antic ni autoritzat, porta «el ferien ab *bastes*». Si un mot rar i dialectal *basta* investigat per Hubschmid (*Pyrenäenwörter vorrom. Urspr.*, § 7.58) significa realment «ajonc épineux» és difícil que s'hi relacioni.—³⁵

² A això cal afegir una variant *vástiga* usada a Salamanca, amb el seu derivat *desvastigar*; un *vestugo* gallec i que el *DACEsp.* registra com a cast. des de 1832 (si bé aquest s'ha modelat certament sobre el sinònim *verdugo*), i un gall.-ast. *bestrego* (*DCEC* IV, 839b50). I en particular el mot nostre de la terra de l'Ebre *aumàstecs* 'bastonets de la sènia', si ve d'un mossàrab **albàstecs* com he suggerit en el seu article (supra).—³ Cf. letó *bakstīt* 'furgar el foc', lit. dial. *baksterėti*, *-telėti*, *bakšiti*, *bakšnóti* 'tocar o pegar lleument' (Fränkel, *IdgF.* XL, 98ss.).⁴⁵

Bat, i de *bat a bat*, V. *batre*

BATA, 'peça de vestir llarga, amb mànigues, per estar a casa abrigat o treballant', pròpiament fou una variant de *buata* 'tela gruixuda de cotó en floca, usada per folrar o enconxar', equivalent de l'angl. *wad*, fr. *ouate*, it. *ovatta*, al. *watte*, d'aquest segon significat; mot que apareix primerament a Anglaterra, d'origen incert, car tractant-se d'un producte importat abans d'Egipte, hi ha bones raons tant per creure que sigui d'origen germànic com que es derivi d'una arrel aràbiga; potser més aviat això, però de tota manera sembla que en català i en les altres llengües europees

és procedent de l'anglès. □ 1.ª doc.: 1839.

En català, allà on els dos sons es distingeixen, es pronuncia amb *b-*, no *v-*, i realment es registra alhora com a *bata*, tant en el Princ. com a Mallorca (1840, *DFgra.*). Allà el cataloga ja la 1.ª ed. de Labèrnia: «cota, roba talar ab mànegas», «espècie de capa ab cua o ròssech que usavan las senyoras per anar de visita y a las funcions». I el trobem des d'escriptors primerencs de la Renaixença: «dins d'aquesta saleta s'estaven donya Isabel y aquells tres... vestits de negre, fumant, aquella ab una *bata* blanca de jaconar», N. Oller, *Vilaniu*, 149. El mot s'usa amb el mateix valor en castellà, on es documenta primer en dos escriptors de 1717 i 1721, i el *DAut.*, el 1726, encara el qualifica de «ropa talar nuevemente introducida, para estar abrigados y con conveniencia dentro de casa y en la cama».

Les primeres dades que trobem, en totes dues llengües i en d'altres, indiquen que hi havia consciència de la identitat amb la *buata* oriental; car Labèrnia diu que *bata* era també «en las Indias los rebrechs de la seda» i «espècie de cotó que es cria entorn d'una fruita d'Orient», i el *DAut.* que «en Indias se llama así la estopa o desecho de la seda». I això era precisament la *buata* (mot català que manca encara en els diccs. del S. XIX, 1906, N. Oller, *Pilar Prim*),¹ o sigui el que en francès es diu *ouatte*, it. *ovatta*, article que avui es fa de cotó, però que en el S. XVII es feia de seda (Magalotti), és clar que de les deixies d'aquesta; i Furetière, el 1691; ens informà que la *ouate* s'usava especialment per folrar bates («robes de chambre») i l'italià Baruffaldi († 1755) coneixia per *ovatta* una *bata* («vesta») aconxada amb *buata*; hi ha també *bata* en portuguès, on s'aplica sols a les de dona, si bé s'havia dit també de les d'home, i en el Brasil s'ha aplicat, de més a més, a les 'parts aconxadades i paral·leles al llong de les cavaleries'.

Hi ha, doncs, proves que *bata* és el mateix que *buata* i la seva família (angl. *wad*, fr. *ouate*), però l'origen d'aquesta és obscur. Apareix primerament a França el 1674, a Alemanya (*watte*) el 1682, a Itàlia a la fi del S. XVII, a Holanda a com. del S. XVII i a Anglaterra des de 1540. En altres idiomes és clarament importat d'algun d'aquests; en particular el català *buata* sembla que hagi de ser pres del francès; també entrarien per via indirecta el rus *vata* i danès *vat*, que degueren venir de l'alemany; el suec *vadd* no apareix fins a 1755 i sembla provinent de l'anglès (Hellqvist, *Svensk Etym. Ordbok*). Com va indicar Baist (*ZRPb.* xxxii, 47-49), les enciclopèdies dels Ss. XVII-XVIII ens asseguren pertot que es tracta d'un producte importat d'Egipte o Síria, i tret de l'*Apocynum syriacum* o *aegyptiacum*. Però el mot que cerquem no es troba en àrab; car rebutgem sense vacillar la pensada de Seybold (*Z. f. deutsche Wortforschung* x, 222-3) de derivar-lo de l'àr. *batn* 'ventre' (veg. *BADANA*). Com sigui que llavors no hi hauria explicació possible de la forma francesa, anglesa, etc.

Que la matèria s'hagi importat d'Egipte és certament un indicí però no una prova que el nom sigui